No 14. Donderdag 8 April 1909 9de Jaargang.

# HET KOLONIAAL WEEKBLAD

## ORGAAN DER VEREENIGING OOST EN WEST

OPGERICHT DOOR KOLONEL G.E.V.L. VAN ZUYLEN, 21 MAART 1900.

„HET KOLONIAAL BELANG IS EEN ALGEMEEN NEDERLANDSCH BELANG."

**Abonnementsprijs per jaar:**

| | |
|---|---|
| Vrij aan huis of franco per post binnenland, bij vooruitbetaling | f 1.50 |
| Voor Oost-Indië en het Buitenland | „ 4.— |
| Afzonderlijke nummers | „ 0.05 |

**Prijs der Advertentiën:**

| | |
|---|---|
| Per regel | f 0.15 |
| Bij plaatsing van 500 regels | „ 0.12½ |
| „ „ „ 1000 „ | „ 0.10 |

MEDEDEELINGEN of INGEZONDEN STUKKEN moeten worden geadresseerd „aan de Redactie-Commissie", en gezonden aan de Presidente: 7a HEERENGRACHT, DEN HAAG.

Voor *Administratie* en *Verandering van Woonplaats* wende men zich tot den Heer W. VAN DER ZIJL, *51 Verhulststraat.*

Voor *Advertentiën* tot de Drukkerij „LUCTOR ET EMERGO", AMALIA VAN SOLMSSTRAAT, *Telefoon 4424*, beiden DEN HAAG

**Het hoofddoel der Vereeniging is:**

**Het verspreiden van populaire kennis omtrent onze Indiën onder gansch het volk en het bevorderen der welvaart in die gewesten, om zoodoende en ook door het verleenen van onderlinge hulp, ware belangstelling en liefde te kweeken tusschen Nederland en hier ginds.**

**Het lidmaatschap bedraagt f 1.50 tot f — 's jaars, (voor Indië en het buitenland minstens f 2.50).**

**Zij die f 5.— of meer contribueeren of een gift in ééns schenken van f 100 —, zijn donateur(trice).**

**Aan alle donateurs en leden wordt kosteloos en franco het *Koloniaal Weekblad* toegezonden.**

## Inhoud van dit nummer.



# MEDEDEELINGEN.

### Van het Dag. Bestuur der Vereeniging:

I. Volgens ontvangen mededeeling van onzen vertegenwoordiger te Paramaribo, den heer Fred. Oudschans Dentz, zal binnen een kort tijdsverloop verschijnen het door hem geschreven **„Historisch overzicht der balata-industrie in West-Indië."**

Met belangstelling wordt het werk tegemoet gezien.

II. Ten kantore Heulstraat 17 zijn alsnog verkrijgbaar:

*a.* **Een boekje over onze Oost, voor hen die er niet geweest zijn,** door J. H. en H. B.
Prijs 1 ex. à *f* 1.10
„ 50 ex. à *f* 2.80
en voor departementen en leden der Maatschappij tot Nut van het Algemeen 50 ex. à *f*2.20 plus *f*0.25 frankeerkosten.

*b.* Onze Oost II. **Iets over den Inlander en zijn zieleleven,** door T. J. Bezemer.
Prijs 1 ex. à *f* 0.05
„ 50 ex. à *f* 2.00
en voor departementen en leden der Maatschappij tot Nut van 't Algemeen 50 ex. à *f*1.55 plus *f*0.25 frankeerkosten.

*c.* **Het Jaarboekje** der Vereeniging over het jaar 1908.

III. **Hoofdbestuursvergadering** op **Zaterdag** den **10den April** 1909, ten **2½ ure,** in het lokaal der Vereeniging „**Oost en West**", **Heulstraat 17, 's Gravenhage.**

Agenda:

*a.* Behandeling van de onderwerpen, waarvan sprake is in art. 5 van het Huishoud. Reglement, sub c en d.
*b.* Behandeling van het verslag, bedoeld in al. 3 van art. 10, Huish. Reglement.
*c.* Goedkeuring van de Rekening en Verantwoording van het jaar 1908 en vaststelling van plaats en dag van de aanstaande jaarlijksche Algemeene Vergadering (art. 14 Huish. Reglement).
*d.* Mededeelingen betreffende de propaganda.
*e.* Idem betreffende Redactie en Uitgifte van het Koloniaal Weekblad en vaststelling van de Instructie.
*f.* Vaststelling der Begrooting voor het jaar 1910.
*g.* Afvoering van de ledenlijst van leden, wegens wanbetaling.
*h.* Jaarverslag van het Hoofdbestuur; art. 6 al. 3 Huish. Reglement.
*i.* Voordracht van leden voor de Commissie van onderzoek der Rekening en Verantwoording over 1909.
*j.* Mededeelingen betreffende het Restaurant en de geldleening.
*k.* Verslag van den penningmeester van het fonds tot ondersteuning van personen, commissiën en instellingen en van het fonds tot bijstand, opvoeding en opleiding van in Nederland studeerende jongelieden.
*l.* Hetgeen verder ter tafel zal worden gebracht.

Namens het Dagelijksch Bestuur:
E. v. ASSEN, Secretaris.

IV. Volgens ontvangen mededeeling van het afdeelingsbestuur te Rotterdam is tot secretaris der afdeeling gekozen de heer Z. G. Ph. Marcella, Mathenesserlaan 324, en de heer A. Veder, Mathenesserlaan 207, als penningmeester opgetreden.

V. Door het afdeelingsbestuur te Zutfen is het volgende voorstel ingediend:

De afdeeling Zutfen e. o.;

Gelezen hebbende het Van Dag tot Dag-artikel in het Handelsblad van 25 Maart 1909, getiteld: „Een werkkring in Indië";

met den schrijver van dat artikel van oordeel, dat gewenscht is, dat worde opgericht een bureel van advies en voorlichting, tot hetwelk zich kunnen wenden allen, die in Indië jonge werkkrachten zoeken, en allen, die in Nederland zich zelven of hunne zonen wenschen op te leiden tot wat voor een loopbaan geschikt maakt;

van oordeel, dat het in het leven roepen van een instelling als de bedoelde geheel ligt op den weg der vereeniging „Oost en West";

verzoekt het Hoofdbestuur de vraag te willen overwegen of, en hoe eene instelling als de gewenschte door de vereeniging „Oost en West" kan zijn tot stand te brengen, het resultaat dier overwegingen aan de eerstvolgende algemeene vergadering mede te deelen en zoo mogelijk daaraan toe te voegen een voorstel, waarvan de aanneming tot het doel zou kunnen leiden.

VI. Bij den secretaris van het Hoofdbestuur — Heulstraat 17, Den Haag — zijn op aanvraag verkrijgbaar de Staatsbladen No. 71 à *f*0.10 en no. 75 à *f*0.15, betrekking hebbende op de ondervolgende berichten:

### Candidaat-Indische Ambtenaren.

De Staatscourant van Vrijdag 3 April l.l. bevat een oproeping van sollicitanten naar het candidaat-Indisch-ambtenaarschap, volgens het Besluit op de Indische bestuursopleiding (Stbld. 1907 no. 71).

Daaruit blijkt, dat sollicitanten zich uiterlijk 14 Juni a.s. schriftelijk bij de Commissie moeten aanmelden (adres: den secretaris jhr. mr. O. E. W. Six, Laan Copes van Cattenburch 44, Den Haag), onder overlegging en mededeeling van hetgeen in de Staatscourant wordt aangegeven.

Voor het vereischte geneeskundig onderzoek hebben zij zich vóór 27 Mei a.s. schriftelijk te wenden tot de geneeskundige Commissie van het Departement van Koloniën, Laurens Reaelstraat 7, Den Haag, met opgaaf van adres en met mededeeling, dat keuring voor het candidaat-Indisch-ambtenaarschap wordt gevraagd.

Vermelding verdient nog, dat sollicitanten, die nog voor een der gevorderde getuigschriften examen moeten afleggen (zooals bijv. einde examen H. B. S. met 5 jarig cursus), bij of zoo spoedig mogelijk na hunne aanmelding mededeeling hebben te doen van den datum, waarop dat examen voor hen zal zijn afgeloopen. Ten einde den afloop zooveel mogelijk te bespoedigen behooren zij, zoo noodig, indeeling in een der eerste examengroepen te vragen.

Ter voorkoming van teleurstelling wordt de aandacht van belanghebbenden nadrukkelijk er op gevestigd, dat 14 Juni de uiterste termijn van aanmelding is.

De Commissie tot voorbereiding van de aanwijzing in 1909 van candidaat-Indische-ambtenaren maakt bekend, dat in dit jaar 40 jongelieden kunnen worden aangewezen als candidaat-Indisch-ambtenaar.

Voor aanwijzing komen slechts in aanmerking, zij die:

I. voldaan hebben aan een der volgende examens:

a. een der examens tot verkrijging van een getuigschrift van bekwaamheid tot de studie van een Universiteit, of het examen ter verkrijging van een getuigschrift van bekwaamheid tot de studie aan de Technische Hoogeschool;

b. het einde-examen van hoogere burgerscholen met vijfjarigen cursus in Nederland of in Nederl.-Indië;

c. het examen ter verkrijging van het diploma van landbouwkundige, bedoeld in 't laatste lid van art. 57 der wet van 2 Mei 1863 (Staatsblad no. 50), houdende regeling van het middelbaar onderwijs;

d. een einde-examen van het Kon. Instituut voor de marine of van de Kon. Mil. Academie;

II. voor den Indischen dienst physiek geschikt verklaard zijn.

### Artsen naar Indië.

De Minister van Koloniën brengt ter kennis van belanghebbenden, dat voor gediplomeerde Nederlandsche artsen, die den leeftijd van dertig jaar niet of niet ver overschreden hebben, de gelegenheid bestaat om bij H. M. de Koningin in aanmerking te worden gebracht voor benoeming tot officier van gezondheid der 2e klasse bij het leger in Ned.-Indië, onder genot van een gratificatie voor eerste uitrusting van *f* 5000, en onder de verplichting, dat zij den Staat gedurende een tijdvak van 8 jaren in die betrekking zullen dienen, terwijl zij, na eventueel ontslag uit den militairen dienst, bij vestiging in Ned.-Indië, nog gedurende vier jaren als reserve-officier van gezondheid ter beschikking moeten blijven van de Regeering aldaar.

Voor nadere bijzonderheden zie St.-Ct. no. 75.

### Boeatan.

Wij verheugen er ons over, dat in den laatsten tijd nogal eens onderwijzers met hunne leerlingen in Heulstraat 19 een kijkje komen nemen, waardoor zij op prettige wijze een aanschouwelijke les krijgen in de Ned.-Indische land- en volkenkunde.

## Een stukje Atjeh-geschiedenis,

DOOR

**E. VAN ASSEN.**

In de Koloniale Weekbladen van 4 en 11 Maart 1909 nos. 9 en 10 gaf ik een kort overzicht van de gebeurtenissen op de Noordpunt van het eiland Sumatra, zooals die zich, in hoofdzaak na de inname van den Kraton in het jaar 1874, ontwikkelden, zoomede van de ontstemming, welke daarvan bij het toongevend wereldlijk Atjehsch element het gevolg is geweest.

Ik noemde daarin slechts enkele namen van personen, die in het bizonder op den voorgrond traden en van wien, met hun aanzienlijken aanhang, de sterkste actie tegen onze vestiging uitging, doch maakte geen melding van de toongevende geestelijken, die — dit is van algemeene bekendheid — bijna zonder uitzondering op de hand waren van den Sultan van Atjeh. In de Islamsche maatschappij is de Vorst tevens het Hoofd van den godsdienst. Als zoodanig treedt hij op met den titel van „kadli." Zulk een vorst beheerscht dus in zijn land zoowel het wereldlijk als geestelijk gezag.

De inlandsche vorsten zijn behoudens enkele uitzonderingen bij lange na niet op de hoogte van de godsdienstige voorschriften en laten zich daarom bijstaan door hun voornaamsten Mohammedaanschen schriftgeleerde.

Het is duidelijk dat zulk een persoon grooten invloed kan uitoefenen op de beslissingen van den Vorst en dat, wanneer men met genen op goeden voet is, men van dezen wel het een en ander gedaan kan krijgen.

Jammer genoeg echter voor ons gezag, stonden de geestelijken op Atjeh allen onder den schadelijken invloed van fanatieke Arabieren, die propaganda maakten voor het Islamisme en die in vrij grooten getale op Atjeh verblijf hielden; zij onderhielden het verzet en spoorden, bij het geven van godsdienstig onderwijs, met zeer veel succes de jeugd aan om het goede voorbeeld der gesneuvelden te volgen en op die wijze het geluk van den Hemel te verdienen.

Deze fanatieke Arabieren werden ten deze bijgestaan door Mohammedaansche Klingaleezen, die gewoonlijk als schrijvers, tolken of koks bij de toongevende hoeloebalangs in dienst traden, dan wel door het drijven van handel, in hun onderhoud trachtten te voorzien.

Van de Atjehers sociaal afhankelijk, waren zij — ook om geldelijke redenen — op de hand van hunne geloofsgenooten en wisten zij den Atjehers er op te wijzen, dat een gevolg van hunne onderwerping zou zijn: de minder benijdenswaardige positie van koelie voor den Nederlander.

Doch er is meer.

De Menangkabauer op de Westkust van Sumatra zwerft gaarne.

Hij doet zulks, vooral op jeugdigen leeftijd, om de navolgende redenen:

1o. uit zucht tot zwerven;
2o. om geld te verdienen;
3o. om zich te onttrekken aan onze fiscale wetten en aan de heerendiensten;
4o. om zich, wegens begane misdrijven te onttrekken aan den strafrechter;
5o. wegens het ontloopen van verwikkelingen met de familieleden en de daaruit ontstane geschillen.

Die Menangkabauers begeven zich over zee naar Atjeh, dan wel over land via Siak naar het Maleische landschap Kedah op Malakka.

Dit laatste landschap heeft bij hen de voorkeur, omdat, naar men zegt, dáár geen belasting wordt geheven van hen, die niets verdienen en het levensbestaan er voor hen dus wat gemakkelijker wordt gemaakt dan elders.

De Menangkabauers zijn op Kedah in vrij grooten getale verzameld en houden steeds voeling met hunne landgenooten op Atjeh.

Zij zijn het, die het Atjehsche volk wijzen op hun toestand en laten daarbij duidelijk uitkomen, dat, bijaldien het tot onderwerping komt, zij, evenals de Menangkabauers, zware heerendiensten zullen moeten verrichten en belastingen zullen moeten opbrengen, ook al wordt er niets verdiend.

Zijn mijne gegevens juist, dan is het aantal ambulante Menangkabauers te Kedah, sedert het jongste conflict op Sumatra's Westkust, zeer sterk toegenomen en duurt deze uittocht voort.

Ik moet thans de aandacht vragen voor de stemming van het Atjehsche volk zelf.

In tijden van oorlog sneuvelen er vele mannen, en zeker niet de minst dapperen onder hen.

Ook worden er velen uit het land verwijderd.

Pokziekten en cholera droegen er verder het hunne toe bij om de mannelijke bevolking sterk te doen verminderen.

Het Atjehsche volk weet daarvan mede te spreken.

De Atjehsche vrouw wordt, zooals in elke islamsche maatschappij het geval is, als een stuk koopwaar beschouwd.

Tengevolge van ongelukkige bevallingen en van epidemische ziekten lieten velen het leven, met het natuurlijk resultaat, dat het aantal weezen op Atjeh niet gering is.

Ieder Atjeher nu, zoowel man als vrouw, heeft zijn „wali", d.i. voogd, doch wanneer er, om welke redenen ook, geen voogden meer zijn, dan treedt ten slotte de Vorst als voogd op, die op zijne kosten in het levensonderhoud der weezen moet voorzien.

In gewone omstandigheden zijn daarvoor gelden beschikbaar, terwijl de Vorst ze ook wel gaarne tot zich neemt, omdat zij een vertrouwelijke kern vormen van zijn gevolg, maar tengevolge van de verliezen aan land, aan mannen en aan geld in den Atjeh-oorlog, heeft het Atjehsch Centraal gezag die verplichtingen tegenover de weezen niet kunnen nakomen.

De voogdlooze jongens stonden onbeschermd, verweten hun toestand aan het Nederlandsch gezag en trokken ten strijde.

De vrouwen van verbannen lieden huwden veelal, zonder te zijn gescheiden, met andere mannen.

De kinderen, uit die huwelijken geboren, waren dus overspelige kinderen.

Niet geacht bij den werkelijk godsdienstigen Atjeher, kwamen die kinderen in eene zeer moeilijke positie, groeiden, bij gebrek aan geld, wild op, werden ontevreden tegen den Nederlander, en het eind was weder het opnemen van de wapens tegen ons gezag.

Wanneer men langs Atjeh's stranden gaat, zal men dáár van tijd tot tijd tijdelijke woningen, van primitief materiaal gebouwd, aantreffen, waarin zich enkele personen bevinden, die, met het visschen in een klein vaartuig op zee, dan wel met hetgeen het terrein oplevert, in hunne voeding voorzien.

Die lieden zijn de uitgestootenen der Atjehsche maatschappij.

Het zijn de melaatschen en zij, die door venerische ziekten zijn bezwaard.

De hoofden benutten deze menschen, om, in bizondere gevallen, hunne belangen te dienen.

Zij spiegelen die lieden voor, dat zij van het aardsche leven niets meer te verwachten hebben en dat zij alleen nog den Hemel kunnen verdienen, door een ongeloovigen Nederlander het leven te ontnemen.

Dit feit verklaart de voor zoovelen onverklaarbare daadzaak, dat door den éénling soms op onze sterk gewapende patrouilles, dan wel op versterkingen, die toch goed bewaakt zijn, wordt ingeloopen.

Na de kennisname van het vorenstaande, kan een ieder thans weten, waar dat hardnekkig verzet op Atjeh toch zijn oorsprong vindt.

Het bestaat bij vorstentelgen en hoofden van elken rang, bij geestelijken, bij gezonden en zieken onder het volk, omdat er niet één Atjehsche familie is, wier persoonlijke en godsdienstige belangen niet door ons ingrijpen op Atjeh is geschaad.

*(Wordt vervolgd.)*

## De hadji-politiek der Indische regeering.

In een openbare vergadering van de „Indologen-Vereeniging" te Leiden, hield de Hoogleeraar *Dr. C. Snouck Hurgronje*, op Vrijdag 2 April zijne aangekondigde voordracht over bovenstaand onderwerp.

Waar zulk een bij uitstek deskundige, tevens adviseur der Nederlandsche Regeering, aan 't woord is, daar heeft zulk een voordracht dubbel beteekenis, en was het te verwachten, dat een talrijk belangstellend gehoor den inleider wenschte te volgen bij het voordragen van een onderwerp van zoo actueelen aard, dat van zelf zekere bekoring zal hebben voor hen, die geroepen zijn een groot deel van hun leven door te brengen in eene inlandsche maatschappij, waar de Islam beleid wordt.

In een glashelder betoog, op krachtige, soms geestige wijze voorgedragen, bracht de inleider den toehoorders in herinnering, de wijze van vervoer naar Mekka van de dikwijls onbeholpen en onbemiddelde pelgrims uit Indië, zooals die vroeger op zulk een bezwarende wijze van uit Atjeh plaats had, vergeleek dit vervoer bij de tegenwoordige wijze van reizen, schetste de verhouding dier pelgrims, ook de finantiëele, tot de in Arabië wonende Sjeiks, wees voorts op den sanitairen dienst in de Roode zee en bracht het gehoor ten slotte op de Regeeringsvoorschriften, betreffende de Mohamedaansche bedevaart in Ned.-Indië.

Die voorschriften waren ontstaan uit zekere vrees van de Indische Regeering destijds, dat er personen zouden zijn, die als bedevaartganger zouden optreden, zonder te Mekka te zijn geweest en dat deze lieden vooral een slechten invloed zouden uitoefenen op de inlandsche bevolking.

De inleider ontkende niet, dat er van de Djawa-vestiging te Mekka invloed uitgaat op onze-Indische pelgrims en dat die schadelijk kan zijn voor ons gezag, doordat het volk in Indië geprikkeld wordt, eer tengevolge van slecht bestuur, dan wel tengevolge van rampen van hooger hand, maar tevens gaf hij het middel aan de hand, om dien schadelijken invloed te bezweren, nl. om de bevolking, door middel van onderwijs, tot hoogere ontwikkeling te brengen.

Doch dan ook met volle maat deze medicijn ingegeven.

De Inlanders zelf willen zich ontwikkelen in de richting der moderne cultuur; laten wij hun pogingen niet door onze minachting tegenwerken. De tijd zal komen, dat nog wel schepen uit den Archipel menschen zullen vervoeren naar 't geestelijk en stoffelijk dorre Arabië, maar dat er geen gevaar meer is, dat onkruid welig op zal schieten in Nederl.-Indië, omdat er geen bodem meer is, waarop het groeien kan, zoo besloot spreker zijn belangrijke rede.

Prof. Snouck Hurgronje werd luide toegejuicht en door den voorzitter der Indologenvereeniging bedankt.

## PERSKRONIEK.

INHOUD: *Blanda* in *De Controleur* over Indië bij de stembus van 1909. — *De Telegraaf* over opwekking van belangstelling in Koloniale aangelegenheden. — Een „begrootingspraatje" van den Surinaamschen correspondent van het *Algemeen Handelsblad.*

In de *Controleur* maakt *Blanda* eenige zwartgallige opmerkingen over „Indië bij de stembus van 1909". Hij herinnert er aan, in 1911 en 1905 door het schrijven van een brochure en het plaatsen van artikelen in *De Controleur* getracht te hebben eenige belangstelling voor deze zaak onder het kiezersvolk gewekt te hebben. Het resultaat was nihil, zegt hij.

„Ditmaal, zoo vervolgt hij, hebben we er ons daarom niet aan gewaagd, schoon er door de sedert zeer gewijzigde internationale verhoudingen in het verre Oosten en de binnenlandsche toestanden in Indië zelve wel reden zou zijn, om het koloniale vraagstuk, zwaarder nog dan vorige malen reeds 't geval had moeten zijn, bij de aanstaande stembus te doen wegen. We zijn ten deze au bout de nos arguments gekomen: zegt B l a n d a en vervolgt:

Wat ons nu weer tot dit onderwerp terugbrengt, is dus geenszins de lust om andermaal ter wille van Indië een oproep tot de kiezers te richten en een opwekking te schrijven. In deze dagen van verkiezingsherrie werd onze aandacht getrokken door een stukje electorale actie, nooit alhier vertoont, een rariteit, een unicum.

In *De Standaard* lazen we, dat op een dezer dagen, onder voorzitterschap van het kamerlid De Waal Malefijt te Utrecht gehouden anti-rev. partijdag de heer L. Adriaanse van Zeist als „eerste" spreker optrad met het onderwerp: „Onze roeping tegenover Indië".

Blanda critiseert dan verder punt voor punt deze rede van den heer Adriaanse, om te eindigen met de verdrietige opmerking:

„Neen, waarachtig, laat Indië er maar niet om treuren, dat het bij de stembus niet meetelt. Doet het dit niet, dan heeft het zich ook niet te verdrieten of te ergeren over zooveel leugenachtige voorstellingen en zulk schijnheilig vertoon."

***

Naar aanleiding van de rede door den heer C. J. Hasselman in Februari j.l. in het *Indisch Genootschap* uitgesproken, over de moderne richting in de Koloniale Staatkunde, doet de *Telegraaf* dezelfde middelen aan de hand om de belangstelling van het Nederlandsche volk in koloniale aangelegenheden te verhoogen, welke reeds van hare oprichting af door de Vereeniging „*Oost en West*" zijn aanbevolen en waarop reeds meer dan eens ter bevoegder plaatse door haar werd aangedrongen. *Frappez toujours.*

De pers, die in dit opzicht van den heer Hasselman een pluimpje kreeg — tusschen twee haakjes: van de vermeerderde belangstelling voor Indische zaken hebben wij in de pers nooit veel gemerkt — kan, volgens de *Telegraaf*, slechts tot zekere hoogte de publieke opinie leiden. Zij moet „wel rekening houden met den smaak harer lezers", hetgeen in andere woorden wil zeggen: over het algemeen is het publiek niet erg van die Indische artikelen gediend. Anders echter, zegt het blad, staat het met de propaganda gericht tot de jeugd.

„Op de *school* moet de kiem worden gelegd voor de belangstelling in onze koloniën, die daardoor onder het opkomend geslacht zal kunnen opbloeien. Op het leerplan der lagere en middelbare inrichtingen van onderwijs zal aan de geschiedenis onzer koloniën een behoorlijke plaats moeten worden ingeruimd, samengeweven met die van het vaderland, om al dadelijk aan de jeugd het bewustzijn te geven, door hoe sterke banden Nederland aan zijn koloniën verbonden is.

Hoogere burgerscholen en gymnasia zullen de hoofdtrekken van de land- en volkenkunde en van de staatsinrichting van de Nederlandsche koloniën onder de leervakken moeten opnemen.

Het moet in de naaste toekomst niet meer kunnen

voorkomen, zooals bij gelegenheid van het debat, naar aanleiding van de voordracht van den heer Hasselman is gebleken, dat een candidaat-Indisch-ambtenaar verklaart, op het tijdstip, waarop hij het eindexamen der hoogere burgerschool aflegde, van Indië niets anders te hebben geweten, dan dat in 1883 Krakatau aan het spoken is geweest.

Aan de leerlingen van evenbedoelde onderwijsinrichtingen behoort voortaan zooveel van Indië te worden bijgebracht, dat een degelijke grondslag wordt gebouwd, waarop kan worden voortgebouwd, en die de volwassene beschaafde Nederlanders in staat zal stellen, de ontwikkeling der Indische toestanden met kennis van zaken te beoordeelen. Daardoor zal de belangstelling in koloniale vraagstukken langs natuurlijken weg in steeds wijder kring worden opgewekt.

Het ware voor den heer Hasselman zeker een groote en welverdiende voldoening, indien zijn belangrijke voordracht al dadelijk tot dit practisch resultaat leidde, dat door de samenwerking van de ministers van Koloniën en van Binnenlandsche Zaken een aanvulling, en zoo noodig wijziging der leerplannen op de lagere en middelbare scholen in bovenbedoelden geest ter hand genomen en binnen niet al te langen tijd tot stand gebracht werd."

***

De Surinaamsche correspondent van het *Algemeen Handelsblad* houdt een „begrootingspraatje", waarbij hij de verschillende begrootingsposten de revue laat passeeren.

Over het algemeen is hij nogal tevreden.

„Als niettemin, zegt hij, de financieële uitkomsten onbevredigend zijn, dan moet dit liggen aan de groote stijging der inkomsten (hoewel bemoedigend op zichzelve) die niet dadelijk gelijken tred kan houden. Voor een goed deel zijn die hoogere uitgaven het direct en indirect gevolg van de krachtige maatregelen in de laatste jaren genomen tot bevordering van den economischen toestand, maatregelen, waarvan het nuttig effect nog slechts ten deele wordt ondervonden.

De subsidie voor het bijzonder onderwijs, hier in navolging van Nederland beduidend verhoogd, vereischte ook elk jaar zwaarder offers. Tegenover de uitgaven voor het boschwezen, staan tot dusverre geene inkomsten. Uit de zoogenaamde tijdelijke leeningen zijn de laatste jaren ook nogal aanzienlijke uitgaven gedaan, die haar terugslag op de begrooting niet missen. En zoo is er meer, waardoor de uitgaven worden opgedreven.

Of steeds de noodige zuinigheid betracht wordt? Ik voor mij geloof, dat er wel eens uitgaven gedaan worden, die bij den huidigen stand der middelen achterwege hadden moeten blijven. Dit onderwerp vereischt echter bespreking in een afzonderlijk artikel. Genoeg zij hier op te merken, dat de kolonie gebukt gaat onder een leger ambtenaren, dat zich maar steeds uitbreidt. Het functionarisme zal zijn toppunt bereiken, als er nu nog, zooals 't voornemen schijnt te zijn, lilliputachtige gemeenteraden in 't leven worden geroepen. Dan zal men, in het civiele, hebben den toestand van Venezuela: meer generaals dan soldaten.

Ook mag men zich wel eens bedenken, alvorens de op de begrooting voorgestelde hervorming der schutterij wordt aanvaard, wat alweder hooger uitgaven mede zal brengen. Dit korps is misbaar. Men kan bovendien gerust de militaire troepenmacht afschaffen. Een goed georganiseerd korps politie is, met de gewapende burgermacht in de districten, voldoende voor de handhaving van orde en rust.

Als men bovendien een deel van de voor de schutterij bestemde gelden besteedt voor subsidie aan vrijwillige scherpschutters, dan zou men een klein keurkorps kunnen verkrijgen, hetwelk meer practische diensten zou kunnen bewijzen dan de geheele schutterij.

Van belang is ook een voorstel tot bestudeering van de malaria in het binnenland. Nu de spoorweg een groot gedeelte van het achterland van Suriname bereikbaar heeft gemaakt acht het Bestuur het terecht van groot belang, om door bestrijding van de malaria dit binnenland bewoonbaar te maken, ook voor Europeanen. Erg benieuwd ben ik, welke practisch uitvoerbare maatregelen zullen worden voorgesteld, om een zoo veelomvattend plan te verwezenlijken. Voorloopig zal men een verkennings-expeditie uitzenden, die tevens zal onderzoeken of de malaria ook veelvuldig voorkomt onder Boschnegers en Indianen, en onder welken vorm. Eenigszins bevreemdend klinkt het in de toelichting te lezen, dat de expeditie zal trachten te contrôleeren of ook in Suriname de muskieten zijn te beschouwen als overbrengers der malaria. Welke reden kan er bestaan aan dit wetenschappelijk vastgesteld feit voor Suriname te twijfelen?" vraagt hij ten slotte.

## Uit de O.-I Mail.

### Blindenverzorging.

Door de Vereeniging tot verbetering van het lot der Blinden in Ned. Indië wordt de volgende circulaire verspreid, waaraan ook door de Indische pers publiciteit is gegeven:

„Den 3den Januari 1909 werd het „Koningin Wilhelmina Gasthuis voor Ooglijders" te Bandoeng door Z.E. den Gouverneur-Generaal ingewijd.

Het is de wensch van Hare Majesteit de Koningin dat dit Ooglijders-gasthuis zal dienen niet alleen voor Java, maar ook voor de Buitenbezittingen, en dat niet alleen Inlanders, maar ook behoeftigen van anderen landaard worden opgenomen.

In verband met dezen wensch van H.M. de Koningin deelen wij mede, dat in het „Koningin Wilhelmina Gasthuis voor Ooglijders" op alle werkdagen, des morgens tusschen acht en tien uur, polikliniek wordt gehouden voor ooglijders, welke geen verpleging behoeven en loopend behandeld kunnen worden.

Behoeftige ooglijders, wier opname door den geneesheer directeur noodzakelijk wordt geacht, hebben kostelooze verpleging.

Blinde Inlanders en Europeanen, zoowel volwassenen als kinderen, kunnen tot het leeren van een ambacht, om daardoor later in eigen levensonderhoud te voorzien, in de „Werkinrichting voor Inlanders", of in het „Van Heutsz-Blindeninstituut", kosteloos worden opgenomen, verpleegd en onderwezen."

### De Nood in Tangerang.

In het Bat. Nieuwsbl. lezen wij hierover:

„Een onderzoek, door de politie ingesteld naar de twee door ons gesignaleerde gevallen van het weggeven van kinderen, heeft uitgemaakt, dat de ongelukkige moeders inderdaad wegens gebrek haar zuigelingen afstonden. Er waren meer, zoo verklaarden zij, die in gelijke omstandigheden verkeerden; alleen was bij hen de nood nog niet zoo hoog gestegen.

Een onzer abonné's te Tangerang schrijft ons niettemin dat daar, en voornamelijk (bedoeld zal zijn: in het bijzonder) in kampong Bentong geen hongersnood heerscht.

„De mannen, die niet te lui zijn om te werken, kunnen veelal werk krijgen bij het grind- en zandtransport, waarbij minstens *f* 0,40 en hoogstens *f* 1 per dag wordt verdiend; de ouderen en zwakken kunnen met hoedenvlechten 10—30 ct. per dag verdienen.

Er kan echter om dezen tijd niet veel koeliewerk verricht worden, omdat de meesten hunne sawah's moeten bewerken, en die hebben geldgebrek. Dat zulke menschen niet zorgen in die kwade dagen de buik te kunnen vullen door na de oogst wat te reserveeren, zie, dat is een ding, waarover veel gepraat kan worden — wanneer wij, Europeanen, slechts éénmaal per jaar ons inkomen kregen uitbetaald, dan zouden 99 pct. onzer ook bittere armoede lijden."

Heelemaal waar! zegt het blad.

Doch in ieder geval blijkt dan toch hieruit, dat de lieden, die hun sawah's moeten bewerken, geldgebrek lijden; en waar deze menschen, om den sawah-arbeid, niets extra kunnen verdienen, moeten zij ook honger lijden."

### De Toestand in Atjeh.

In verband met den inhoud van ons Hoofdartikel van heden, trof ons het volgende uit de „Dingen van den Dag" in het Bat. Nwsbl.:

„Wij spraken onlangs iemand, die kort geleden van **Atjeh** was teruggekeerd, na een bijna tweejarig verblijf in de binnenlanden. Hij had daar een bij uitstek vredelievende opdracht te vervullen, wapengeweld, of zelfs maar optreden tegen de Atjehers was buitengesloten. En hij leerde er een ouden Atjeher kennen, die belang stelde in zijn werk, hem als gids vele diensten bewees. Doch toen de ambtenaar zijn gids wilde beloonen, wees deze alle geldelijke belooning van de hand. De ambtenaar bestelde toen van Pinang kleederen en andere aardigheden, waarmee de kinderen van den ouden Atjeher gelukkig werden gemaakt. En er werd een feestje gegeven, een soort verbroederingsmaal, bij een heilig graf. En op dat feestje sprak de oude man, die zich overigens zéér dankbaar toonde: „Mijnheer, daar ik U welgezind ben, en erkentelijk, waarschuw ik U mij niet te vertrouwen. Want ik vertrouw U evenmin."

Zoo leeft de volkshaat in Atjeh."

### Verbetering van de irrigatie.

De Java-Bode meldt:

In het begin van het jaar 1907 werden tijdelijke voorzieningen getroffen ten behoeve van het technisch waterbeheer in de residentie Madioen en van de voorbereiding der oprichting eener irrigatie-afdeeling Solo-rivier. Die voorloopige maatregelen hebben thans geleid tot het voorstel aan de regeering tot oprichting van de sectie Madioen dier af-

deeling, waarvan de ingenieur E. H. M. Uljée, thans reeds in het belang der verbetering van den staat van het bevloeiingswezen in de residentie Madioen werkzaam, als chef zal optreden.

**Tegen de Solo'sche bandjirs.**

Ook deelt de Java-Bode mede, dat de regeering machtiging heeft verleend tot den aanleg van een bandjirkanaal uit de kali Pepe met bijbehoorende werken in de residentie Soerakarta. De kosten hiervan, met uitzondering van den spoorbrug voor de lijn van Semarang naar de Vorstenlanden, zullen waarschijnlijk bedragen 427,000 gulden.

**Hotel-Nood.**

Den 11den Februari j.l. meldde het N i e u w s v. d. D a g v. N.-I., hoe een veertigtal reizigers, die per Fransche mail te Batavia waren aangekomen, grootendeels niet in de eerste rangs-hotels konden worden onder dak gebracht.

Wat echter na aankomst van de „C a m p h u i j s" is gebeurd, overtreft alles, wat men zich op dit gebied zou kunnen denken, schrijft het blad.

De C a m p h u i j s, welke de passagiers aanbracht die met de Duitsche mail in Singapore waren gearriveerd, kwam omstreeks half tien te Tandjong Priok aan.

Het leeuwen-aandeel der reizigers had het Hotel des Indes als bestemming gekozen, met het gevolg, dat dit lang niet alle gasten kon herbergen en derhalve, zooals in zulke gevallen onder de hotelhouders gebruikelijk is, aan andere hotels vroeg of daar misschien nog kamers disponibel waren.

Maar ook de andere groote hotels op Rijswijk en Noordwijk waren geheel bezet en het Hotel des Indes zag zich dus verplicht telefonisch bij de kleinere hotels te informeeren, of men daar nog eenige logé's onder dak kon brengen.

Intusschen liep het reeds tegen middernacht!

Men zag toen het wonderlijke en nog ongekende verschijnsel, dat de geleider van een volgeladen bagage-wagen van het Hotel des Indes door Weltevreden scharrelde, overal de vraag stellende: „Heb U soms hier nog een plaatsje? Niet? Dan maar weer verder. Hort!!!"

Ja, zelfs nog om half één kwam een familie aan één der kleinere hotels om onderdak vragen, wat niet kon worden verstrekt, daar ook daar alles vol was."

Ook in het onlangs verschenen **Eerste Jaarverslag der Ver. voor Toeristenverkeer** wordt over dezen nood geklaagd. Na haar verschillende werkzaamheden te hebben opgenoemd, waaruit blijkt, dat gedurende den korten tijd van haar bestaan de vereeniging geenszins heeft stilgezeten en reeds in ruime mate de aandacht van het buitenland op het werkelijk schoone Java heeft gevestigd, zegt dit verslag o.m.:

„Wil het toeristenverkeer op Java werkelijk tot bloei komen, dan zal echter uit den aard der zaak nog zeer veel arbeid moeten worden verricht, en zullen nog vele jaren moeten voorbijgaan.

Veel zal daartoe kunnen worden bijgedragen, indien door de hotels in de centra van het toeristenverkeer (Batavia Djokja-Soerabaja) gezorgd wordt, dat toeristen steeds plaats kunnen bekomen. Meermalen is ook bij de vereeniging de vraag gerezen, dat verdere ontwikkeling van het toeristenverkeer zal worden belemmerd door plaatsgebrek in de hotels. De vereeniging vertrouwt echter, dat de eigenaren van hotels te juister tijd de bakens zullen weten te verzetten; dat echter die vrees niet ongegrond is, blijkt uit de reeds in het buitenland vernomen klachten op dit punt."

Het verslag eindigt evenwel met eene aansporing om onvermoeid op den thans ingeslagen weg door te gaan, aangezien het bezoek van toeristen aan Java en de Buitenbezittingen niet alleen aan de inwoners van dit land ten goede zal komen, doch ook dat daardoor in alle landen een juister denkbeeld zal ontstaan over onze Koloniën en de wijze, waarop deze worden beheerd.

**Inlandsche scholen 1e klasse.**

De heer G. E. t e r H a a r te Bandoeng geeft in het weekblad *Het Onderwijs* de opinie weer van een paar ontwikkelde inlanders over het onderwijs op de inlandsche scholen 1e klas:

1. „Onderwijs in de Nederlandsche taal van Inlanders achten wij noodzakelijk, maar alleen aan kinderen van beschaafde en ontwikkelde Inlanders. We zijn beslist tegen 't aanleeren van de Hollandsche taal aan Inlandsche scholen 2e klas en aan dessascholen.

Wat den beschaafden Inlander betreft, hij moet de Hollandsche taal leeren. Hij wordt daartoe gedwongen. Zonder die kennis toch kan hij zich geen goede positie verwerven.

2. Over het resultaat van de Hollandsche taal, zooals het nu aan de Inl. scholen gegeven wordt, kunnen we nog geen oordeel vellen.

Voor leerlingen, die bestemd zijn voor de kweek- en hoofdenscholen, voldoen de 1e klas scholen uitstekend, vooral nu een voorbereidende afdeeling de brug vormt om tot genoemde scholen toegelaten te kunnen worden. Wanneer nu aan de inlandsche scholen 1e klas eveneens een 2-jarige cursus was verbonden, om de overige leerlingen te bekwamen voor het klein-ambtenaars-examen, dan zouden we geheel tevreden zijn.

3. We zijn beslist tegen Hollandsch-inlandsche scholen. We willen graag in de eerste plaats onze taal behouden en hiervan voldoende kennis verwerven, hetgeen niet kan geschieden aan de z.g. Hollandsch-inlandsche scholen. Ook wij gevoelen liefde voor onze taal. Tot nog toe waren we genoodzaakt onze kinderen naar de Europeesche school te zenden, doch nu de Hollandsche 1e klas scholen gereorganiseerd zijn, verkiezen we deze boven de Europeesche scholen.

Vooral omdat onze kinderen in onze school onze gebruikelijke adats zullen behouden, want wat er ook moge veranderen, we wenschen met onze kinderen inlanders te blijven.

En daarom kunnen we ons:

4. ook niet vereenigen met kweekscholen voor opleiding van Inlandsch-Hollandsche onderwijzers. Gaarne willen we ons ontwikkelen, gaarne willen we het goede van de Westersche beschaving overnemen, doch zonder verloochening onzer natie.

Laat het gouvernement aan elken inlandschen onderwijzer, die het klein-ambtenaars-examen aflegt, een belooning toekennen, dan zal de lust tot het aanleeren der Hollandsche taal nog meer aangewakkerd worden.

Gaarne zagen we ook de kweekscholen uitgebreid met een 2-jarigen cursus voor de knapste leerlingen."

In de J a v a b o d e lezen wij, hoe eenige leerlingen van de landbouwschool te Buitenzorg den 21n Maart voor de inlandsche jeugd een gratis-cursus hebben geopend in de Hollandsche en Maleische talen, in schrijven, rekenen en in aardrijkskunde. 21 Kinderen hebben zich reeds aangemeld.

En in het S o e r. H a n d e l s b l a d het volgende grapje onder het opschrift:

**De schoone Hollandsche taal.**

„Op de eerste Javaansche school te Cheribon leeren onze Kromotjes de Nederlandsche taal.

Daarom verwondert het hier niemand, wanneer men 's avonds, langs 's heeren wegen loopende, zoo pittig weg hoort zeggen: „Ik geb heen held, jij Soekina waarom nie hebrag", of „Isterrniet die Bioscoop van affen".

Het zijn de eerste schuchtere stamelingen van den ontwakenden durf onzer inlandsche „spes patriae".

Wij kunnen onze bruine neven een goeden raad geven. Neef, luister naar je onderwijzer, doch zoek geen heil in den omgang met de Europeesche achterbuurt spruiten, want het taaltje, dat men bij hen te hooren krijgt, heeft veel meer van een dialect van het neger-Engelsch, dan van onze schoone Nederlandsche taal."

# WEST-INDIË.

**De Surinaamsche begrooting.**

De begrooting van Suriname voor het jaar 1910 geeft, gelijk de gouverneur in zijne M. v. T. opmerkt, niet zulk een blijmoedig beeld van den financiëelen toestand der kolonie als bij de samenstelling van de begrooting voor het loopende dienstjaar werd gegeven. De gouverneur liet hierop evenwel onmiddellijk volgen, dat de economische toestand van de kolonie niet achteruitgaande is en dat integendeel de toekomst met vertrouwen kan worden tegemoet gezien, wanneer de bacovencultuur voortdurend grootere opbrengsten gaat leveren, zooals men meent te mogen verwachten.

Wat de bacoven-cultuur betreft, van welker uitkomsten de toekomst van Suriname in hooge mate afhangt, wordt door den gouverneur er de aandacht op gevestigd, dat de bij de ontwerp-begrooting voor 1909 uitgesproken verwachting, dat tegen het eind van 1908 het aantal te verschepen bossen zou toenemen, is uitgekomen. Wij teekenen hierbij aan, dat laatstelijk die verschepingen weder minder werden, daarentegen bij de hier laatst bekend geworden verscheping weder omstreeks 12000 bossen werden uitgevoerd. De correspondent van het A l g. H b l. te Paramaribo deelde mede vernomen te hebben, dat de verschepingen nu een aanzienlijke vermeerdering zouden aantoonen. Toch zal de opbrengst der cultuur over dit jaar niet zooveel bedragen als bij den opzet van cultuur verwacht werd; maar, schreef de gouverneur in zijne M. v. T., de opbrengsten zullen in 1909 grooter worden, en blijft de vaste hoop koesteren, dat de cultuur zal slagen en ten slotte belangrijke voordeelen voor deze kolonie zal opleveren.

De minder gunstige financiëele toestand der kolonie in vergelijking met verleden jaar is niet het gevolg van een minder gunstigen economischen toestand, maar alleen toe te schrijven aan het feit, dat eenerzijds met een der middelen, den accijns op binnenlandsch gedistilleerd, een zeer groote tegenslag werd ondervonden, anderzijds sommige blijvende uitgaven gebleken zijn te laag geraamd te zijn, w.o. hoofdzakelijk die voor verpleging en onderhoud van zieken en gebrekkigen, een gevolg van de immigratie, welker lasten men tegelijk met de lusten moet aanvaarden.

Waar de van den verhoogden accijns op binnenlandsch gedistilleerd verwachte meerdere inkomsten niet werden verkregen, — de vraag is of ook hier weer niet ontduiking heeft plaats gehad, gelijk men in Suriname de goud-belasting weet te ontduiken, en het smokkelen van opium en ganja voor niet weinigen een winstgevend métier moet zijn geweest — wordt weer uitgezien naar versterking der middelen, en wel in de eerste plaats door eene verhooging van de inkomstenbelasting en voorts, indien deze niet toereikend mocht blijken, door verhooging van de invoerrechten. Wel is nu reeds eene ontwerp-verordening ingediend, waarvan eene hoogere opbrengst ad *f* 15000 wordt verwacht, doch is hiermede alleen het doel, waarop het aankomt, niet te bereiken.

In de begrooting voor het dienstjaar 1910 worden de uitgaven geraamd op een totaal bedrag van *f* 6.734.646, w.o. voor een totaal van *f* 3.467.997 aan uitgaven, welke niet met geleende gelden zullen zijn te betalen.

De opbrengst der middelen wordt geraamd op een totaal van *f* 4.294.580, zoodat de begrooting sluit met een tekort van *f* 2.440.066. Van dit tekort zal door eventueel in 1910 of anders later te leenen gelden slechts gedekt kunnen worden een bedrag van *f* 1.428.028, zoodat het meerdere, dat door het moederland moet worden bijgepast, *f* 1.010.238 bedraagt. Hieronder is begrepen het een-tiende gedeelte van de uitgaven in 1908, 1909 en 1910 voor de maatregelen uit de leening op korten termijn te bestrijden.

Uit het vorenstaande blijkt, dat voor 1910 de gewone uitgaven alweer *f* 147.573 hooger werden geraamd dan voor 1908 noodig was. Onder dit meerdere treffen we weder een tiende deel aan van hetgeen in 1910 meer dan in 1908 zal zijn voor maatregelen, waarvan de uitgaven uit leening op korten termijn worden betaald, nl. *f* 33343, meerdere rente van hetgeen van den staat wordt geleend voor spoorwegaanleg *f* 34300, meer uitgaven voor de proefboschexploitatie *f* 26650, maar ook weer *f* 35222 meer ten behoeve van het onderwijs, en *f* 16769 meer aan pensioenen.

Dit laatste is het noodzakelijk gevolg van de voortdurende uitbreiding aan het personeel in de kolonie gegeven, terwijl wederom de aandacht valt op het onlogische om voortdurend meer aan onderwijs te besteden, dat zoo weinig tot de economische verheffing der bevolking bijdroeg, in een tijd, nu juist alle zeilen moeten worden bijgezet om de economische ontwikkeling der kolonie te bevorderen.

Die halve ton meer aan onderwijs en pensioenen hadde men o. i nu beter aan nuttiger werken kunnen besteden.

De gouverneur teekent aan het slot zijner algemeene beschouwingen aan, dat de uitgaven zooveel het kan zijn beperkt en binnen het strikt noodzakelijke zijn gehouden. Aan uitbreiding van het personeel op het postkantoor te Paramaribo en bij de koloniale vaartuigen, wat dezen laatsten dienst betreft tengevolge van de invoering eener commerciëele boekhouding, was evenwel niet te ontkomen.

Enkele nieuwe voorstellen zijn gedaan, maar deze hebben geen groote financiëele gevolgen, en zij mochten, naar de gouverneur meent, niet achterblijven.

Die nieuwe voorstellen betreffen:

Deelneming aan de wereldtentoonstelling te Brussel in 1910. Hiervoor is voor 1909 een bedrag van *f* 2500 noodig geacht.

Kosten voor den voogdijraad, waarvoor een bedrag van *f* 750 is uitgetrokken.

Subsidie aan een stichting van verwaarloosde jongens. Het ligt in de bedoeling die verwaarloosde kinderen aanvankelijk op de gouvernements heveaonderneming op Slootwijk te plaatsen, alwaar zij werk kunnen vinden, maar om de stichting niet te zeer te binden in de plaatsing der jongens, zooals zij dit zal goedvinden, en tevens om het subsidie te kunnen blijven uitkeeren, ook dan wanneer de jongens niet langer op Slootwijk blijven, is in de omschrijving van het artikel deze plantage niet genoemd.

Reorganisatie der schutterij. Hiervoor wordt op verhooging van de uitgaven voor de schutterij ge-

rekend met een bedrag van nagenoeg *f* 3000 voor leiding, instructie en aanschaffing van kleeding.

Traktementsregeling van eenige ambtenaren ressorteerende onder de administratie van financiën en uitbreiding van het personeel ten postkantore.

Regeling van de bezoldiging van den adjunct-controleur en belooningen van de kommiezen der belastingen voor werkzaamheden buiten den gewonen diensttijd.

Subsidie aan de Vereeniging tot bevordering van het onderwijs. Hiervoor is een bedrag van *f* 500 uitgetrokken.

Kosten van opleiding en reiskosten van jongelieden, die eene landbouwopleiding in Nederland ontvangen, welke kosten op *f* 1100 's jaars zijn gesteld voor één Surinaamsch jongeling van goeden aanleg.

Aanstelling van twee Britsch-Indische voorlieden, tot bijstand van den landbouw-leeraar. Tot dit voorstel is overgegaan naar aanleiding van de gunstige resultaten, verkregen door de werkzaamheid van den Javaanschen opziener op Lelydorp.

Verschillende maatregelen in het belang van de openbare gezondheid, als o.a. bestudeering van de malaria in Suriname, en in verband met de ontwikkeling van het door den spoorweg te openen binnenland. Dit onderzoek zal worden opgedragen aan den officier van gezondheid P. C. Flu, op een toelage van *f* 200 's maands, terwijl voor het uitrusten van kleine expeditiën naar Boschneger en Indianenkampen en andere kosten voor het onderzoek nog ongeveer *f* 1600 noodig zal zijn, zoodat de uitgaven uithoofde van dit onderzoek op rond *f* 4000 zijn geraamd.

## WAT DE INLANDER ZEGT.

In de **Bintang Soerabaja** beklaagt T o e w a n K r e n k e n zich over de wijze, waarop het Nederlandsch-Indisch Gouvernement met den inlander omspringt. Er zijn z.i. geen bewijzen, dat het den Inlander aan zich wil verplichten; integendeel, de bruine broeder wordt veelal geheel op den achtergrond geschoven. Reeds méér dan drie honderd jaren heerscht Nederland over Indië, en nog steeds wordt de Inlander niet voor vol aangezien, slechts als een kwart mensch beschouwd. Niettemin, zegt de schrijver, staat de Inlander, als hij 't voor het kiezen had, liever onder Nederlandsch gezag dan onder dat van den Engelschman of Japanner?

Waarom? Omdat hij de Nederlandsche wetgeving boven die der anderen stelt. Hoe gaat het in Engelsch-Indië, op Formosa, op de Philippijnen, in Annam? vraagt de voorzeker niet onkundige schrijver, en licht dit met voorbeelden toe. Doch, vervolgt hij, het Nederlandsch-Indische Gouvernement waardeert onze trouw niet genoeg. Zijn d j o e r o e m o e d i (= stuurman, roerganger; hier in den zin van opperbestuurder) schenkt niet genoeg aandacht aan onzen toestand. De Regeering is rechtvaardig, maar zij treedt alléén op, als zij op de een of andere wijze geplaagd wordt. De bruine man is slechts goed genoeg om tot een soort machine van den blanke te dienen. De nederlander wordt rijk, de inboorling verarmt; de eerste neemt in ontwikkeling toe, de laatste wordt hoe langer hoe dommer.

Menige ambtenaar bejegent den inboorling en den vreemden oosterling niet naar behooren, doch zoolang er geen klacht is ingebracht, houdt de Regeering zich voor den domme; daarom kunnen tal van Europeesche ambtenaren naar willekeur handelen. Zij verdienen gebrandmerkt te worden als de moordenaars en de bloedzuigers van Indië, meent schrijver, en geeft dan enkele typen weer van Europeesche ambtenaren — volgens schrijver uit het leven gegrepen — die op eigenaardige wijze hun taak opvatten:

Een inspecteur van het inlandsch onderwijs strafte een inlandsch onderwijzer, die niet genegen was, om een sembah voor hem te maken, met herhaalde overplaatsingen. Telkens werd een slecht advies bij het voorstel tot verplaatsing overgelegd, waardoor de man geen aanspraak op traktementsverhooging kon maken. Elke overplaatsing kostte hem een zegel van *f* 1,50, welk bedrag in 's Lands kas vloeide.

Een europeesch onderwijzer eener lagere school bekommerde zich alléén over de europeesche leerlingen; de inlandsche waren hem geheel onverschillig. Hij ging zooveel mogelijk de toelating van candidaat-doktersdjawa tegen.

Een assistent-resident bedreigde de desabewoners met straf, indien zij niet dadelijk ter hulp snelden, als een riettuin in brand stond. De huizen der kwartmenschen mochten echter naar hartelust afbranden! De gemeenteraad van Soerabaja heeft wèl oog voor de buurten, door Europeanen bewoond, maar de wijken der Chineezen, Arabieren en Javanen worden verwaarloosd, want er is geen geld in kas voor deze uitgaven.

Nadat de Chineezen waren begonnen eigen onderwijsinstellingen op te richten, gaat schrijver voort, is het Gouvernement er toe overgegaan om hun ook van Landswege scholen te geven. De Chineezen zijn echter geen onderdanen van Nederland, maar van China, en voeren hunne eigene vlag.

De Nederl. Reg. mag wel zorg dragen dat de trouw van den inboorling bestendig blijve, opdat zij later niet zooveel kosten hebbe te maken als Amerika op de Philippijnen. De inboorling kan niet buiten het Nederlandsch bestuur. Hij zal niet opstaan, want de Javaansche vorsten hebben geen oorlogsschepen en krijgsbenoeften zijn er niet. Maar wanneer deze trouw aan het wankelen wordt gebracht, doordat de Regeering voor onze belangen onverschillig blijft, meent schrijver, dat zij ten slotte moeilijkheden zal ondervinden. De inboorling is reeds lang genoeg door het gros der Nederlanders gehoond en veracht. Het is voor het Gouvernement een geluk, dat de inboorling gedwee van aard is, niet zooals die der Philippijnen, waar telkens opstanden uitbreken. Doch blijft men op dezelfde wijze voortgaan, dan zou niet alléén de overkomst van Prins Hendrik, maar zelfs die van Koningin Wilhelmina den band tusschen Nederland en Indië niet kunnen versterken.

Schrijver hoopt, dat de redactie van het K o l o n i a a l W e e k b l a d zijne ontboezeming in Nederland bekend zal maken. Zijn stuk beslaat zes kolommen van het blad, dat een formaat heeft als H e t V a d e r l a n d. Wij geven hier dus slechts den hoofdinhoud er van weer.

Voor belangstellenden ligt de **Bintang Soerabaja** in de leeszaal van „Oost en West", Heulstraat 17, den Haag, ter raadpleging; het blad wordt op verzoek ook buiten de stad toegezonden.

In hetzelfde blad tapt E p s i l o n uit een geheel ander vaatje.

Het zal den lezer bekend zijn, zegt deze, dat de inboorling van Java niet gemakkelijk een behoorlijk middel van bestaan vindt en in welvaart bij den vreemden oosterling achterstaat. Dikwijls, zegt schrijver, ligt dit aan den Inlander zelf, en ten bewijze van deze bewering haalt hij verschillende voorbeelden aan van Inlanders, die door eigen schuld achteruit zijn geraakt: Ergens op Java was eens een p a n d é, een ijzersmid, die met een kleine smederij moest beginnen, omdat hij vrij arm was, en geen kapitaal bezat. Daar hij goed werk leverde, kreeg hij een gunstigen naam en meer en meer toeloop van klanten. Hij breidde zijne zaak uit; een vermogend europeaan, die bijzonder over hem tevreden was, gaf hem een kostbaar ijzeren aambeeld ten geschenke, en langzamerhand kon hij van zijne verdiensten wat overleggen. Hij bouwde voor zich een steenen huis; betere gereedschappen vervingen zijne primitieve werktuigen en hij nam knechts in dienst. Maar langzamerhand maakte zijn voorspoed hem onverschillig en zorgeloos. Hij, die vroeger zelf hard werkte, liet alles aan zijne helpers over. Het werk, dat hij afleverde, werd hoe langer hoe minderwaardig. Eindelijk bleven de klanten weg; de zaak verliep, de spaarduitjes verdwenen. Hij moest zijn huis verkoopen en elders opnieuw beginnen.

Een ander voorbeeld: Een g e r d j i (kleermaker), had in zijn desa aanvankelijk een onvoldoende clientèle. Langzamerhand kreeg hij om zijne bekwaamheid en zijne billijke prijzen méér klanten, zoo zelfs, dat hij verscheidene personen moest afwijzen. Hij werd een gegoed man en kon ook door het crediet, dat hij kreeg, een voorraad stoffen opslaan, waardoor de klanten bij hem hunne keuze konden doen. Door zijn succes werd hij echter overmoedig; hij verhoogde zijne prijzen, liet menschen, die bij hem bestellingen deden, geruimen tijd wachten, behandelde zijn eigen rasgenooten uit de hoogte, waardoor deze ten slotte wegbleven. Een europeaan, die hem eenig voorschot gegeven had, doch het bestelde niet kreeg, deed hem een proces aan. Onze kleermaker verloor zijn goeden naam en verviel langzamerhand tot armoede.

Zoo was er ook een vrouw, die een waroeng hield, wijd en zijd bekend om de goede en smakelijk toebereide spijzen, welke zij verkocht. Na haar dood zette hare dochter de zaak voort. Deze wilde echter gauw rijk worden; maakte gebruik van ingrediënten van minder gehalte, zooals slechte olie, inferieure rijst enz. De toebereide spijzen vielen niet meer in den smaak; de koopers bleven weg, zij bleef met haar waar zitten en moest ten slotte haar waroeng sluiten.

De schrijver hoopt, dat de vereeniging B o e d i O e t o m o den inboorling aan het verstand zal kunnen brengen dat feiten, als de hierboven vermelde, dikwijls oorzaak zijn van armoede en achteruitgang bij Inlanders.

## WAT DE CHINEES VERTELT.

De T i o n g h o a 's — het chineesche ras — zegt T a n G o a n K i a t in de **Ho Po** zijn tegenwoordig in drie partijen verdeeld: de revolutionnaire, de conservatieve en de neutrale partij. De eerstgenoemde heeft ten doel de T a y T j h e n g-dynastie te verjagen en in T i o n g k o k (China) den republikeinschen regeeringsvorm in te voeren, zooals die bestaat in Frankrijk en in de Vereenigde Staten van Amerika. Zij telt hare aanhangers niet alléén in China, maar ook in de Straits Settlements, in Bangka en andere deelen van Nederlandsch-Indië. Deze revolutionnairen redeneeren aldus: wanneer China bestuurd wordt door een president, dien het volk kiest, kan het vooruit komen, want zoo'n president is niet, als een erfelijk vorst, bestuurder voor zijn leven, doch slechts voor een vooraf bepaald aantal jaren. Laat zijn bestuur niets te wenschen over, dan bestaat er voor hem kans op een herkiezing, wanneer zijn tijd verstreken is, doch regeert hij daarentegen niet naar behooren en gaat het land onder zijn bestuur achteruit, dan kan men hem ook tusschentijds afzetten.

De conservatieve partij daarentegen wil de bestaande dynastie bestendigen. Ook zij wenscht den vooruitgang van China, maar door tusschenkomst van vorsten uit het geslacht T a y T j h e n g, dat thans geheel anders handelt dan vroeger en in de laatste jaren de welvaart en den voorspoed van het Hemelsche rijk sterk heeft bevorderd. Het heeft aan China een grondwet geschonken en voor de T i o n g H o a H w e K o a n-scholen in Nederlandsch-Indië een onderwijsinspecteur gezonden, die uit de chineesche schatkist bezoldigd wordt. Bovendien worden chineesche knapen, afkomstig uit deze scholen, die hunne opvoeding in Nanking voortzetten, van staatswege onder dak gebracht en onderwezen. Deze partij telt ook in onze bezittingen niet minder aanhangers dan de vorige. Wil de revolutionnaire partij de T a y T j h e n g-dynastie omverwerpen, de leden der conservatieve partij zijn bereid om zich met goed en bloed voor haar op te offeren.

Wat het program der neutrale partij is, kan schrijver niet precies opgeven. Zij wil zich bij de overwinnende der beide bovengenoemde partijen aansluitend, zich houdend aan de uitspraak van den verheven wijsgeer K h o e n g H o e T j o e: „K i e s w a t g o e d i s, v o l g d i t e n v e r a n d e r w a t n i e t g o e d i s." Hoewel zij om hare halfslachtigheid niet gunstig beoordeeld wordt, heeft zij het toch eigenlijk wel bij het rechte eind, vindt schrijver.

Het streven van den Bond der chineesche wijkmeesters om een einde te maken aan de pacht der chineesche dobbelspelen is vruchteloos gebleken, want het Gouvernement is van oordeel, zegt de **Pewarta Soerabaja** in hare rubriek „R a t j i k a n" (gemengde berichten), dat het bedrag van een half miljoen, dat die nu pacht opbrengt, niet gemist kan worden. Dit geld komt gemakkelijk binnen, verzekert het blad, terwijl men daarentegen heel veel moeite heeft met de inning der inkomstenbelasting, welke de Bataviasche prostituées moeten opbrengen.

Verder vertelt het blad, dat de geneesheer de Jong en de aan het stadsverband te Batavia verbonden officier van gezondheid inlandsche opiumschuivers gratis behandelen om van het opiumschuiven af te komen. Waar blijft nu de vereeniging T i o n g H o a H w e K o a n, die destijds beloofde hetzelfde te doen als die twee geneeskundigen? vraagt de redactie ironisch.

De **Perniagaän** geeft een beschrijving van de inwijdingsvoorstelling in den nieuwen schouwburg T h a l i a te Batavia in de buurt Manggabesar, welke tot stand is gekomen met den financieelen steun van den rijken Chinees, T i o T e k S a n, die voor den bouw een bedrag van 60.000 gulden beschikbaar gesteld heeft. Het gebouw overtreft in schoonheid den maleischen schouwburg te Singapore. Er is plaats voor 1400 personen, verdeeld in vier rangen. Elk van deze rangen is weder afgescheiden in een afdeeling voor vrouwen en een voor mannen. De zitplaatsen kunnen verwijderd worden, als men de ruimte voor danszaal of feestlokaal wenscht te gebruiken. Links en rechts van het tooneel zijn twee keurig versierde loges ingericht voor de schouwburg-directie en voor hooge autoriteiten. De coulisses zijn zeer fraai en de verlichting door middel van gas is schitterend. De openings-voorstelling: „H e t s p o o k h u i s", opgevoerd door de vereeniging „D e E e n d r a c h t", werd bijgewoond door méér dan zes honderd genoodigde dames en heeren, onder wie het Lid van den Raad van Indië, Mr. Pott en familie.

Het nieuwe reglement op de faillissementen, vertelt hetzelfde blad, werd met ingang van 1 Novem-

ber 1906 ingevoerd. In 1907 zijn 23 landsdienaren failliet verklaard en in 1908 is het getal nog grooter. Men vraagt aan de redactie: of het nu geen tijd wordt om andere maatregelen te nemen? Ieder landsdienaar moet immers orde op zijne zaken hebben, en men mag verwachten, dat landsdienaren ten minste geregeld hunne schulden betalen. Dergelijke faillissementen, vindt het blad, werpen een smet op den ambtenaarsstand.

## Van Vreemde Koloniën.

### Civiel en militair.

Wij hebben in onze eigen koloniale geschiedenis telkenmale gelegenheid het antagonisme waar te nemen tusschen civiel en militair, gelegenheid ook om op te merken, hoezeer dat schadelijk inwerkt op den gang van zaken.

De Franschen weten er blijkbaar ook van mee te praten.

We hebben onlangs aan de Dépêche Coloniale het relaas ontleend van de jongste onlusten in Tongkin en van de rol, die de Dé Tham daarin heeft gespeeld. Men kreeg daaruit de voorstelling, alsof de onderwerping van dat oude rebellenhoofd was gekocht door allerlei concessies, waardoor de waardigheid van het Fransch gezag was aangetast.

Tegen die voorstelling komt nu de luitenant kolonel Péroz, vast medewerker aan de Dépêche Coloniale op in een artikel, waarin hij verklaart, de man te zijn geweest, aan wien de Dé Tham zich had onderworpen.

Péroz zegt, dat die onderwerping op de volgende voorwaarden was geschied:

Het bij het gehucht Phong-Xuong behoorend gebied, dat langen tijd in het bezit van den Dé Tham was geweest, werd hem teruggegeven in dien zin, dat de ontginbare gedeelten hem in vollen eigendom zouden toebehooren, naar gelang hij die in ontginning zou hebben gebracht. Hem werd een voorschot gegeven van 3000 piasters, in vijf jaren tijds terug te betalen, ten einde hem in de gelegenheid te stellen het noodige ploegvee en landbouwgereedschap aan te koopen. Van het derde jaar af zou hij aan de gewone belastingen worden onderworpen, maar zijn dorp zou onttrokken worden aan die der inlandsche mandarijnen. Ten slotte werd hem toegestaan om met het oog op eventueele wraakoefeningen twaalf geweren met vijftig patronen voor elk geweer in zijn bezit te hebben voor eigen verdediging.

Péroz bestuurde na de onderwerping van den Dé Tham de provincie Yenthé als militair gezaghebber nog gedurende twee jaren. Al dien tijd gaf de man geen enkele reden tot ernstig verwijt. De voor rijtuigen geschikt gemaakte weg, dien Péroz van Nha Nham naar Phong Xuong had laten aanleggen, werd herhaaldelijk door toeristen afgelegd, die uit nieuwsgierigheid het gewezen rebellen-hoofd gingen bezoeken. Zij werden altijd met de meeste voorkomendheid ontvangen.

Toen Péroz in Juli 1899 het bestuur van Yenthé neerlegde, was het land volkomen rustig en goede wegen doorkruisten de streek, terwijl de handel weder opleefde. De rijstvelden van den Dé Tham breidden zich telkens uit en hij was al aardig op weg om een der rijkste grondeigenaars van Tongkin te worden. Naar Péroz' overtuiging, was dat toen 's mans eenige eerzucht.

Hoe komt het nu, vraagt de eerste zichzelf af, dat die redelijke eerzucht plaats heeft gemaakt voor het dwaze denkbeeld om in Tongkin een onafhankelijk en aan het Fransch bestuur vijandig rijk te stichten?

Daarop valt het moeilijk een rechtstreeksch antwoord te geven. Péroz weet alleen, dat er na de onderwerping van den Dé Tham van verschillende zijden is getracht den man te bewegen om weder de wapens op te vatten. Zoodra hij weder de wapens opvatte, zouden die terreinen aan het protectoraat vervallen en in concessie worden gegeven. Telken jare steeg de waarde dier terreinen door den arbeid van den onderworpene en telkens meer ook kwam het er voor de lieden in quaestie op aan om het voorwendsel te vinden om den man van zijn grond te verjagen.

Ten slotte had de man onverzoenlijke vijanden onder de bestuursambtenaren zelven, die het hem maar niet wilden of konden vergeven, dat hij zich liever aan het militair gezag had onderworpen dan aan de bestuursambtenaren, die al lang op dit succes hadden gevlast. Zulk een teleurstelling vergeeft men nimmer, meent Péroz.

Wanneer zal toch eens het oogenblik komen, dat men overal en ten allen tijde het belang van de zaak stelt boven dat van zich zelven of van een dienstvak, waartoe men, nu ja, eenmaal behoort, dikwerf slechts door toeval, maar dat toch geroepen is om met elke andere vereend samen te werken aan het eenige groote doel, dat de staat zich stelt.

Wanneer?

Misschien wel nooit, zoolang de mensch mensch blijft, maar het kan toch geen kwaad op een euvel te wijzen, dat zoo noodlottige gevolgen kan hebben.

Wellicht dat men dan ten minste tracht naar beter te streven.

### Een typisch antwoord.

Onlangs is het beheer der opiumpacht door het bestuur der Straits Settlements overgenomen, daar de pachters in gebreke bleven om de pachtsom te betalen. De pachters beklaagden zich in November ll. reeds over het feit, dat het opium-verbruik door verschillende maatregelen van bestuurswege genomen sterk was verminderd en zij dientengevolge niet aan hunne verplichtingen zouden kunnen voldoen, indien geen vermeerdering der pachtsom werd toegestaan.

Onder die maatregelen behoorde ook de plotselinge toepassing van een oud, bestaand verbod op den verkoop van opium in bordeelen.

Dit verbod was twintig jaren lang niet nageleefd, zonder dat van bestuurswege daartegen iets was gedaan. Integendeel scheen het wel, of men deze overtreding door de vingers zag om slechts zooveel mogelijk van de opiumpacht te halen, die voor de Straits Settlements de hoofdbron van inkomsten uitmaakte. De tegenwoordige pachters hadden dan ook bij hunne inschrijving rekening gehouden met den verkoop, zooals die onder door het gouvernement blijkbaar goedgekeurde omstandigheden plaats had.

Hierop nu werd door de pachters gewezen, en wat was nu volgens de Straits Times het antwoord van het bestuur?

Indien het eerder in kennis ware gesteld met het feit, dat opium in strijd met de wettelijke bepalingen in bordeelen werd verkocht, de noodige stappen om de wet toe te passen reeds eerder zouden zijn genomen.

Zou er, indien het waar was, dat het bestuur twintig jaren lang in onkunde zou zijn gebleven van de ontduiking van wettelijke bepalingen ten aanzien van een zoo belangrijk middel van de Straits als de opium-pacht, een meer overtuigend bewijs van onvermogen van dat bestuur zijn te bedenken?

Zoo iets moest eens bij ons in Indië gebeuren. Och, och! wat zou het bestuur er van langs krijgen, niet waar?

## Oost- en West-Indisch litteratuur-overzicht.

### Tijdschrift voor het Binnenl. Bestuur.

De heer Engelbert van Bevervoorde, resident van Pekalongan, schrijft in de Febr.-afl. van bovengenoemd tijdschrift een artikel (door de Redactie van de „Indische Gids" niet opgenomen, omdat het „te heftig was"): Over de door controleur J. H. Nieuwenhuis voorgestelde vermindering van het aantal controleurs op Java en Madoera (zie Ind. Gids, 1908, I, bl. 581—593). Controleur N. was van het denkbeeld uitgegaan: 1o. de leiding van het algemeen bestuur in gewest en afdeeling moet berusten in handen van Nederlandsche ambtenaren. 2o. De uitvoering moet uitsluitend aan Inlandsche ambtenaren worden toevertrouwd. 3o. Het toezicht op die uitvoering moet worden opgedragen aan de sub 1 genoemde Nederlandsche ambtenaren. M.a.w. Leiding en toezicht door Nederlandsche, uitvoering door Inlandsche ambtenaren.

Dit was in hoofdzaak de strekking van controleur Nieuwenhuis' artikel, teneinde te kunnen geraken tot vermindering van het aantal controleurs.

De Resident E. v. B. erkent nu in zijn opstel: „Het denkbeeld zelf is goed; het is echter geenszins nieuw te noemen, daar het vooreerst reeds lang bestaat bij het Britsch-Indische bestuur in Voor-Indië" — de Resident bedoelt hier natuurlijk niet het denkbeeld, doch het stelsel — „gelijk trouwens ook uit 's schrijvers artikel blijkt, terwijl het door meer bevoegden en bepaald deskundigen ook wordt aangeprezen als in de toekomst de baak te zijn, waarop de Ned.-Indische Regeering ook moet aansturen."

Dan vervolgt de heer E. v. B., nadat hij heeft gezegd, dat de tegenwoordige Javaansche ambtenaarswereld zich nog niet leent tot dien idealen toestand. „Wat doet onze schrijver?" (d. i. Contr. N.) „Deze, blijkbaar op de hoogte van de juiste bestuursinrichting in Britsch Voor-Indië prijst in zijn artikel de onmiddellijke invoering van dat bestuursstelsel aan, en acht hij de inlandsche ambtenaren op Java en Madoera daarvoor al geheel rijp. Dit nu is verre van de waarheid, men zou het zelfs onwaarheid kunnen noemen, als dit niet een onparlementair woord was."

Onzerzijds zij hierbij aangeteekend, dat de resident zich schromelijk vergist en controleur Nieuwenhuis in stede van in zijn artikel de onmiddellijke invoering van dat bestuursstelsel aan te prijzen, wel degelijk voorzichtig spreekt van het nemen eener proef als hij zegt (Ind. Gids 1908, I, bl. 588): „M.i. kan men reeds nu hier en daar die verdeeling (der bestuurstaak) invoeren, ook al heeft men geen geëxamineerde ambtenaren bij de hand. Naar het geen ik uit eigen ervaring weet en ook van collega's gehoord heb, zijn er genoeg inlandsche ambtenaren van goeden, ja uitmuntenden aanleg, bekwaamheid, ijver, initiatief, om in verschillende afdeelingen een proef te kunnen doen nemen in een door mij gewenschten zin...... Natuurlijk zal die invoering afdeelings-gewijs, hetgeen in den regel synoniem is met regentschaps-gewijs, moeten geschieden, en moeten de ambtenaren, die de proef zullen leiden en uitvoeren, met tact worden uitgekozen en met tact te werk gaan."

Overigens lijkt ons het artikel van resident van Bevervoorde, hetzij terloops opgemerkt, ten opzichte van controleur Nieuwenhuis, de zakelijke bestrijding ter zijde latende, in hooge mate onwelwillend, het woord „hatelijk" zullen we, als minder parlementair (zie boven) maar niet gebruiken!

Verder bevat deze afl. een opstel van controleur Ezerman, getiteld: Wanneer en op welke wijze de Serawaier (bewoner der afd. Seloema, residentie Benkoelen) de hulp zijner voorvaderen inroept, en een uitvoerige Schets van het Fransche Koloniaal Bestuurssysteem, door contr. J. H. Rering.

### De Indische Gids. April 1909.

Inhoud: De taak van den Adviseur, bedoeld bij art. 7 van het Reglement op de Rechterlijke organisatie van Ned.-Indië, door Mr. F. C. Heckman Jr. — Reorganisatie van den Geneeskundigen dienst in Ned.-Indië, door J. Haga. — Staats land- en boschbouw in Indië, door S. Ritsema van Eck. — Wat in stede van Opium, door W. K. A. Burghardt. — Verschillende oplossing van het muntvraagstuk in Aziatische landen. IV. China. 1e gedeelte: Het muntwezen in vroeger tijd. — Varia: Een eenzame (Indische schets), door F. — Varia: Een kroonpretendent van Birma. — Overeenkomsten met Inlandsche vorsten (Sumbawa, enz.) — Maandelijksche revue van brochures en van tijdschrift- en dagbladartikelen, door J. C. de M. — Koloniale literatuur: Indische bouwkalender voor 1909, door W. M. Jordaan. — Wetenschap en industrie: Wereldproductie van steenkolen. — Het vermogen om talen te leeren. — De Indische Gouv. post-, telegraaf- en telefoondienst in 1907. — Maandelijksche bibliographie voor Oost- en West-Indië, door W. C. Muller.

### Vragen van den Dag.

Het April-Nr. van de Vragen brengt een interessante bijdrage: Over de nieuwe flora van het Vulkaaneiland Krakatau, bewerkt naar de studie van den Zwitserschen botanicus Prof. Dr. A. Ernst over dit onderwerp. Het is van algemeene bekendheid, dat voor de geweldige uitbarsting, waardoor in Aug. 1883 het tusschen Java en Sumatra liggende eiland Krakatau verwoest werd, dit eiland, aan welks zuidrand de ook nu nog bestaande, 832 M. hooge berg Rakata (met welke benaming het geheele eiland soms eveneens wordt aangeduid) geheel met ondoordringbare wouden was bedekt. Door een regen van gloeiende steenen en heete asch, die neerdaalde op de geheele omgeving tot op een afstand van 35 K.M., werd toen de plantengroei van Krakatau totaal vernietigd. Begrijpelijkerwijs trok dit eiland reeds kort na de uitbarsting de aandacht van verschillende geleerden, aangezien zich al spoedig verschijnselen van een nieuwen plantengroei vertoonden en men nu gelegenheid vond het totstandkomen daarvan practisch te bestudeeren, een vraagstuk, dat men tot nog toe slechts door theoretische beschouwingen gepoogd had op te lossen.

Aan het slot van het artikel wordt o.m. gezegd: „Indien de verdere ontwikkeling van de tegenwoordige beplanting van Krakatau niet door nieuwe vulkanische uitbarstingen onderbroken wordt, zal het eiland, met uitzondering der steile rotswanden, in den loop der volgende 50—60 jaar geheel met bosch bedekt worden. Aan het strand zal zich vermoedelijk eene gesloten Barringtonia-formatie ontwikkelen. Op dezen gang van ontwikkeling zal de mensch op geenerlei wijze een sterken invloed uitoefenen. Krakatau zal nog langen tijd onbewoond blijven,

en hoogstens nu en dan door visschers of ook door waarnemers voor een kort oponthoud worden bezocht."

Verder vonden wij in deze afl. een kort stukje over het Aandeel van Nederland in de caoutchouccultuur van Nederlandsch-Indië, waaruit blijkt — en beschamend genoemd wordt — dat de Nederlandsche ondernemingen slechts 4.7 millioen gulden in de Indische caoutchoucplantages hebben gestoken tegen de Engelsche 21.1 mill., de Belgische en Fransche te zamen 20 mill., en de Duitsche 9.3 mill. gulden.

**Weekblad voor Indië.**

No. 45 van den loopenden jaargang bevat: Solosche zaken, door Later. — L. J. van der Toorn (met portret). In Memoriam, door Th. J. A. Hilgers). — Nederlandsch-Indisch Onderwijzersgenootschap (met afbeeldingen). Een tocht naar den Dieng, (met afb.), vervolg. In dit laatste artikel geeft de schrijver F. J. C. in populairen vorm eenige bijzonderheden over de merkwaardige oudheden van het Dieng-gebergte.

**De Indische Mercuur 1909. No. 13.**

Inhoud: Over den regenval op Java, door Dr. A. H. Berkhout. — Een nieuw werk over kleuren verfstoffen, door Dr. M. Greshoff. — Het verband van nicotine tot de kwaliteit van tabak, door Dr. J. J. van Eck. — Het fermentation of tea, door Dr. Nanninga. — Het verbruik van buitenlandsche bladtabak in de Vereenigde Staten over het kalenderjaar 1908. — De handelstoestand in het verre Oosten. — Soekaboemische Landbouw-vereeniging. — Kultuurberichten (Gomproductie in Nederlandsch-Indië. — Vruchtententoonstelling te Bondowoso. — Katoenkultuur in Palembang. — Bacovencultuur in Suriname). — Kleine mededeelingen (Handelsbetrekkingen met Australië. — De Handelsvereeniging „Amsterdam" en de boycott.) — Financieele berichten en verslagen. — Nieuwe maatschappijen. — Wekelijksch overzicht van den koffie- en suikerhandel. — Technisch overzicht der suikerindustrie.

**Het rechtswezen** bij de Minangkabausche Maleiers, door **Mr. G. D. Willinck**, Oost-Indisch rechterlijk ambtenaar met verlof. Leiden, E. J. Brill. Een omvangrijke studie (het boek telt niet minder dan 902 bladzijden), waarvan eene bespreking buiten ons bestek valt. Aan het voorwoord van den schrijver ontleenen wij echter bij wijze van introductie het navolgende: „In dit boek wordt voor het eerst een poging gewaagd om het onbeschreven recht van een der volksstammen van den Indischen Archipel zoo volledig mogelijk op zichzelf te beschrijven.

Tot nog toe werd de studie van het rechtsleven bij de Indonesische volkeren slechts als een bijloopster van die der algemeene ethnografie van Indië beschouwd. Dientengevolge geschiedde zij steeds min of meer en passant en in elk geval altijd oppervlakkig. Het begint thans tijd te worden, dat men zijn aandacht ook in 't bizonder aan de rechtsinstellingen van elk indisch volk afzonderlijk gaat wijden. Dat ik die der Minangkabauers koos tot voorwerp van studie, was niet slechts een gevolg der omstandigheden, maar ook een van bijzondere voorkeur. Het rechtswezen van dat volk toch is in mijn oogen het merkwaardigste van den ganschen Archipel, omdat het nog zoo in alle opzichten het kenmerk aan zich draagt van hooge oudheid. In des Minangkabauers recht leeren wij dat van den voor-historischen mensch kennen naar mijn overtuiging. Moge het mij gelukt zijn er een juist en scherp belijnd beeld van te hebben gegeven."

De schrijver verdeelt zijn stof als volgt: Staatsrecht en staatsinrichting; Familie- en huwelijksrecht; Vermogensrecht; Strafrecht- en rechtspleging.

**Teysmannia.**

In de Febr.-afl. zet Dr. P. J. S. Cramer zijne beschouwingen over Nieuwe en minder bekende koffiesoorten voort; thans behandelt hij de Coffea congensis, een in Belgisch Congo-inheemsche koffie plant, waarmede in den Cultuurtuin proeven zijn genomen met gunstig resultaat, zoodat „binnen enkele jaren zaden van de nieuwe soort voor planters op Java beschikbaar gesteld kunnen worden." — Overigens bevat deze afl.: Hetgeen voor een aetherische oliënfabrikant van belang is te weten, door A. W. K. de Jong (vervolg: De planten van Java, die aetherische oliën leveren, welke in de parfumerie, techniek of pharmacie gebruikt worden). — De sisalkultuur buiten Ned. Indië. II. De sisalkultuur in Yucutan, door E. de Kruijff. — De genitri-boom en zijne vruchtkernen (Elaeocarpus genitrus. Roxb.), door Van Delden Laërne. — Nuttig gebruik van houtafval, door Dr. E. C. J. Mohr. — Rhododendron javanicum Rrwdt (met plaat), door H. J. Wigman. — Korte berichten, uitgaande van het Departement van Landbouw: Aetherische oliën. VI, door A. W. K. de Jong. — De verdamping op sawahs, door L. G. den Berger. — Beschikbare planten en zaden.

Ten slotte zij de aandacht gevestigd op de navolgende publicatiën:

**Proeve eener inleiding** tot de koloniale staathuishoudkunde, door **Mr. J. C. Kielstra**. Deel II. Bandoeng, G. Kolff en Co. 1909. (Aan het eerste deel van dit belangrijke werk wijdden wij in dit orgaan reeds enkele woorden; het tweede hopen wij in het volgend nummer bij onze lezers in te leiden).

**Indische** bouwkalender voor het jaar 1909. Samengesteld door **W. M. Jordaan**. Tweede jaargang. Tegal, J. de Boer. 2 dln.

De **ordonnantie** op de rechten van successie en van overgang, (Stbl. 1901 No. 471); vergeleken met de Nederlandsche successiewetten, door **Mr. L. A. C. Kolff**. 2e druk. Batavia, Jav. Boekh. en Drukkerij. 1908.

De **ordonnantie** met Koninklijke medewerking. Academisch proefschrift, door **J. J. Schrieke**. Leiden, G. L. van den Berg. 1909.

De **Desaloemboeng** en de toekomstige beteekenis er van voor de suiker-industrie op Java (vervolg), door **M. Sanders** (in **Ceres**, orgaan der studenten aan de Rijks Hoogere Land-, Tuin- en Boschbouwschool. April 1909).

**Vervolg opgave van bladen, tijdschriften enz., welke nieuw ter lezing zijn gelegd in de Leeszaal Heulstraat 17, Den Haag, die dagelijks, Zon- en Feestdagen uitgezonderd, geopend is van 10 uur voor- tot 6 uur nam.**

De Javabode t/m 10 Maart 1909;
Het Bat. Nieuwsblad idem;
Het Nieuws van den Dag v. Ned.-Indië idem;
Het Soer. Handelsblad t/m 9 Maart;
De Sumatrapost t/m 11 Maart;
De Javasche Courant Nos. 18 en 19;
N.-I. Effectenblad No. 10;
De Indische Mercuur No. 14;
De Padanger t/m 5 Maart;
De Sumatrabode idem;
De Delicourant t/m 9 Maart;
Nieuwe Surinaamsche Courant t/m 11 Maart;
Weekblad van Indië Nos. 44 en 45;
Suriname, Nieuws- en Adv.blad, t/m 12 Maart;
Exportblad No. 765;
Deutsche Colonialzeitung van 27 Maart No. 13;
Dameswe͏ekblad No. 30;
De Stem van Indië Nos. 8 en 9;
De Indische Gids afl. April;
Jong-Indië t/m No. 35;
Handelsberichten t/m No. 107;
Bandera Wolanda No. 29;
Kort verslag Tweede Kamer S.-G.

## Officiëele Berichten.

**Uit de Javasche Courant van 5 Maart 1909. No. 18.**

**Benoemingen, enz.**

**Civiel Departement.**

Ontslagen: op verzoek eervol, de adjunct-commies te Weltevreden, M. Mallien.

erleend: een jaar verlof naar Europa aan den predikant te Soerakarta J. Mooij en aan den algemeen ontvanger te Padang J. J. Zerb.

Benoemd: tot voorzitter van de landraden te Boiolali en Klaten Mr. F. P. M. van der Gracht de Rijck; tot advocaat en procureur bij den Raad van Justitie te Semarang, Mr. Chr. P. van Wijngaarden; tot lid bij den gewestelijken raad van Kediri A. W. G. Sigter; van Madioen E. H. M. Uljée en Dr. IJ. Rodenhuis; van Soerabaja, H. van Straaten.

Ontslagen: op verzoek eervol, de regent van Keboemen (Kedoe), Raden Adipati Aroeng Binang.

Benoemd: tot regent van Keboemen de wedono van Magelang, Raden Toemenggoeng Soeriomihardjo.

Overgeplaatst: naar Batavia, de dokter-djawa, D. J. Siajaha; naar Batavia de algemeene ontvanger P. Wetters.

Benoemd: tot 1en klerk te Soerakarta J. Spangenberg.

**Militair Departement.**

Verleend: één jaar verlof naar Europa aan den luit.-kolonel der Inf. J. A. M. M. von Schauroth.

Bevorderd: tot kapitein bij het wapen der inf. de 1e luitenants J. C. de Bruine en G. Radersma; tot 1en luit. bij de artillerie, de 2e luit. A. E. van Marle.

Benoemd: bij het Dep. van Oorlog tot 1en commies H. T. Malasch; tot 2en commies J. W. L. Bochem; tot waarnemend 3en commies H. A. Johanzoon.

Verleend: één jaar verlof naar Europa aan den gezagvoerder bij de Gouv. marine W. J. J. Overgauw.

**Uit de Javasche Courant van 9 Maart 1909. No. 19.**

**Benoemingen, enz.**

**Civiel Departement.**

Verleend: 2 jaren verlof naar Europa aan den hoofdcommies Ch. R. Veenstra; 1 jaar aan den hoofdingenieur J. P. Krumel en den opziener C. H. Kloppenburg.

Ontslagen: op verzoek eervol de administrateur J. M. Smits; de 1e commies A. Pattwael; de klerk J. W. Agaatz; de koffie-inkooppakhuismeester Mas Wongso Prawiro; de onderwijzer Mas Wangsa di Naia; de chef van het mijnwezen J. de Koning Knijff; uit zijn betrekking de contr. B. B., J. P. de Vries.

Benoemd: tot onderwijzer bij de opleidingsschool te Bandoeng D. van den Berg; tot hoofdingenieur bij het Mijnwezen J. de Koning Knijff; tot chef van het Mijnwezen A. H. van Lessen; tot hulpprediker te Bawean (Timor en Onderh.) H. Grootlius.

Ontslagen: op verzoek eervol het districtshoofd van Tomohon Sarongsong, H. Wenas.

Benoemd: tot wedono van Gading, Mas Koesoemo Atmodjo; van Tonggas, Mas Ngabehi Noto Amidjojo; tot inlandsch officier van justitie in het regentschap Toeban, Raden Soemodimedjo; in Bodjonegoro, Raden Notosoebroto; tot lid van den landraad te Tasikmalaja, Raden Soepria Braja.

Geplaatst: te Djokjakarta de onderwijzer A. Schuit.

Benoemd: tot onderwijzer 3e kl. te Medan J. L. Neuteboom; tot opziener bij het boschwezen P. van Bemmel; tot opzichter B.O.W., J. G. Berkhemer en F. A. Westerbeek.

Ontslagen: eervol als stationschef der S.S. op Java F. H. Breukelman.

**Militair Departement.**

Verleend: wegens langdurigen dienst een jaar verlof naar Europa aan de 1e luitenants der inf. L. W. Goslings en S. Prins en aan den kapitein der inf. J. Smits.

Ontslagen: op verzoek eervol de burgerschrijver J. W. Toedoes.

Overgegaan: in het vaste korps, de officier van gezondheid Th. F. J. Hennings.

Bevorderd: bij het wapen der Inf. tot luit.-kolonel de majoors R. B. M. de Wijs en C. K. van Rietschoten; tot majoor de kapiteins E. den Dooren de Jong en S. L. Blok.

Overgeplaatst: bij het 11e bat. de majoor C. A. Meulemans; bij het 19e bat. de majoor H. Schokker; naar Meester-Cornelis de 1e luit. Z. M. E. C. Valckenier de Greve; bij het garnizoensbat. van Ambon en Ternate de 1e luit. H. J. Vermeer.

Geplaatst: te Bandoeng de 2e luit. der art. J. Parmentier; te Batavia de kapitein der art. H. M. E. Brodhaag.

Overgeplaatst: naar Willem I de kapitein der art. H. L. F. Vanger; naar Batavia de 1e luit. der art. L. H. C. Horsting; naar Bandoeng de kap.-kwartiermeester R. F. G. Pourchez; naar Batavia de 2e luit.-magazijnmeester J. A. M. Lucas; naar Soerabaja de 1e luit.-magazijnmeester W. J. K. Cortenbach.

Geplaatst: te Semarang de 1e luit.-kwartiemeester L. J. E. E. van der Elst.

## Lijst van aangekomen en vertrokken Passagiers uit en naar de Indiën.

Passagierslijst van het S.S. „Rembrandt", gezagvoerder D. Hubert, vertrokken van Amsterdam 3 April 1909.

O. Roelofsma, echtgenoote en 2 kinderen; J. Ouwehand en echtgenoote; W. E. Scheurer en echtgenoote; E. Henny; J. H. B. Kuneman; H. L. J. Baron van Isselmuden, echtgenoote en 2 kinderen, en Mejuffrouw Heintjes; Mevrouw Wed. H. A. Raaf—van Affelen van Saemsfoort; Mejuffrouw C. Boom; T. C. van Affelen van Saemsfoort en echtgenoote; P. Swart en echtgenoote; Mevrouw R. Heylman; P. B. van Leggelo, echtgenoote en kind; F. A. Klein; Mevrouw J. M. van der Woude; F. Valck Lucassen; J. G. Kouffeld en echtgenoote; F. J. Deutz en echtgenoote; Mevrouw M. E. Willinck—Bosschart en 6 kinderen; J. J. F. Pino; H. Raaff; Mr. E. A. Koeffelman, echtgenoote en kind; M. P. Augustijn en echtgenoote; Mejuffrouw B. van den Bergh; H. L. Höfelt, echtgenoote en kind en Mejuffrouw P. Redelijkheid; Mevrouw E. Schreuder—Klem; B. Coronel; P. N. Degens en echtgenoote; M. H. Schaafsma; A. H. J. Tjeenk Willink; Mevrouw J. Ch. Fritzlin—Suyver; J. W.

Roessingh—van Iterson Gzn.; Mevrouw A. Bommel—Klein en kind; J. M. Stok, echtgenoote en dochter; Mevrouw A. S. Petersen; P. J. Stok; A. L. de Stoop, echtgenoote en 2 kinderen; W. Oudemans en echtgenoote; B. W. van Gorkom en echtgenoote; Th. H. M. Platte; A. A. Wittich en echtgenoote; E. A. W. van Riemsdijk; L. Nieuwdorp, echtgenoote en 2 kinderen en Mejuffrouw Tönjes; G. P. Rouffaer; J. Treep; Lewandowski; W. J. C. ten Harmsen Wzn.; Jacques Vegtel; J. L. A. van Kervel; W. J. Derks; A. W. de Visser en echtgenoote, V. van Lissa; J. M. Decker; J. M. Decker; J. M. Driessen, echtgenoote en kind; G. Dietzel, echtgenoote en 4 kinderen; J. C. Grevers; E. J. ter Meulen; B. W. P. Acket; Mevrouw G. P. J. Kloppers; Mejuffrouw E. E. van Braambeek; Mevrouw F. J. van Veen; J. van Thiel Berghuijs; Ph. Polack; Mr. I. Hen, echtgenoote en 3 kinderen; W. F. Prins, echtgenoote en 3 kinderen; I. I. Visser; J. E. W. Velthuijsen; C. van Engels; P. M. Johannes; Mevrouw H. C. W. Daimeijer; Mejuffrouw A. F. Marmelstein; Mejuffrouw L. Morren; P. J. Roosegaarde Bisschop; A. C. van der Weel; Torn; Smits, benevens een detachement suppletietroepen.

Passagierslijst van het S.S. „Prins Maurits", gezagvoerder M. P. v. d. Est, van Amsterdam naar West-Indië op den 2en April 1909.

W. C. H. Gautier, echtgen. en 1 kind; Mej. E. Wilmans; J. J. Weede; W. A. C. Stolting en 3 kinderen; Mej. N. A. Hoeffelman; Mej. van Amerongen; H. Riem; Th. G. van Silfhout.

Passagierslijst van het S.S. „Vondel", gezagvoerder G. Visser, vertrokken van Batavia 11 Maart, en aangekomen te Genua 3 April 1909.

Mevr. L. J. Brain—Verver en 2 kinderen; Mej. J. W. Hesselberg; J. A. Roukens, echtgenoote en 3 kinderen; Dr. L. E. Papelard, echtgenoote en 6 kinderen en Mej. C. J. Papelard; D. Posma, echtgenoote en 2 kinderen; F. Haikema, echtgenoote en 6 kinderen; G. J. F. Biegman; I. C. Dozy; J. C. van Schouwenburg, echtgenoote en 2 kinderen; Mevr. J. Bierstedt—Verboon, Jongejuf. M. C. van Geuns; C. G. Riesz; Mej. N. C. Quack; Mevr. G. Geuns; C. G. Riesz; Mej. N. C. Quack; Mevr. G. C. M. Waal—Kuther en kind; Mevr. A. C. W. Wurfbain—Swaving en 2 kinderen; F. A. Dutrieux; C. V. Veldman en echtgenoote; C. A. A. de Beus; J. W. Verweij; A. C. Lamming en echtgenoote; O. Menten; F. G. Insinger; Mevrouw Insinger—Roell en 2 kinderen; Mej. Roëll en Mej. A. Gutermann; J. J. Stieltjes, echtgenoote en 2 kinderen; F. W. A. Still en echtgenoote; P. W. Hammans en echtgenoote en kind; Mr. G. J. Henny, echtgenoote en kind; Dr. C. Th. Humme; Mej. C. V. Veldman; J. Goedhuis; H. Henel; H. C. Verloop; G. C. Smits, echtgenoote en kind; B. J. L. Ferreri en echtgenoote; J. H. Lincklaan Arriens, echtgenoote en 2 kinderen; Mevr. G. M. Voute—Celosse en kind; M. Chits, echtgenoote en kind; Mej. E. M. P. Jernimus; Mevr. H. S. D. v, d. Linden—Dil en 2 k.; D. E. de Boer en kind; P. Volkers en kind; A. J. E. van Charldorp en echtg.; Mevrouw W. O. B. Hellendoorn; Mej. G. ten Hove; Mej. Des sauvagie; G. J. Spruijt, echtg. en 4 k.; Mej. A. J. H. van Enk; J. A. Nauman, echtg. en 3 kinderen; Th. Waij, echtg. en kind; Dr. P. de Boer en echtg.; J. Caro echtg. en 2 kinderen; J. G. A. Wilhelmus; F. Kamp en echtg.; M. C. Koldewijn en echtg.; J. J. van Hell; P. H. L. Schoutendorp; A. L. Koekebakker; J. Wally en echtgenoote; W. J. A. M. Hoogenberk; J. Rodenhuis; A. G. de Raad; A. de Klerk; G. F. C. Kuthe, echtgenoote en kind; Mevrouw Ch. Matzen de Freni Voormann; G. Knipper; G. Bakker; H. Koster; L. Kuit; J. Caelers; A. Verhey.

Hr. Ms. troepen en schepelingen, benevens de bemanning v/h S.S. „Swaerdecroon."

Het nieuwgebouwde Dubbelschroef Stoomschip „Hollandia" zal 14 April a.s. de eerste reis van Amsterdam naar Rio de Janeiro, Santos, Montevideo en Buenos Aires aanvaarden. Aanloophavens: Dover, La Rochelle-Pallice, La Coruna, Vigo en Lissabon.

Snelle overtocht. Nieuwste inrichtingen op het gebied van veiligheid. Marconi's draadlooze telegrafie. Lloyd-Stone's systeem voor automatische gelijktijdige sluiting der waterdichte deuren. Onderwater kloksignalen. Clayton's Brandblusch- en Desinfectie-Apparaat.

Prachtige inrichtingen voor passagiers van alle klassen. In de eerste klasse geen bovenbedden. Electrische wasscherij.

Vrieskamers voor het vervoer van bederflijke waren.

Inlichtingen aangaande Passage en vrachten bij de Directie te Amsterdam en bij de agenten.